

О. Г. Свида,

адвокат, кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія», доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОДЕРЖАННЯ АДВОКАТАМИ ЕТИЧНИХ ПРАВИЛ ПОВЕДІНКИ

Адвокати представляють собою професійну групу, об'єднану певним соціальним статусом, спільністю завдань, функцій, традицій, інтересів. Це неминуче накладає відбиток на культуру, систему цінностей, моральність кожного адвоката, незалежно від того, чи займається він адвокатською діяльністю індивідуально або в складі адвокатського об'єднання.

Окрім того, адвокатура як незалежний від держави інститут виступає багато в чому в нашому суспільстві як сполучна ланка між державою й громадянами, іноді в дуже непростих ситуаціях і спорах. Складність адвокатської професії, безсумнівно, вимагає дотримання адвокатами моральності й високих стандартів поведінки в здійсненні своєї професійної діяльності. Тому особливу значимість набуває проблема вироблення та вдосконалення етичних принципів адвокатської діяльності й забезпечення їх дотримання.

Питання запровадження етичних норм поведінки адвокатів не є новим, оскільки вироблення особливих правил поведінки спочатку стосувалося поведінки юристів взагалі, а з поступовим ускладненням юридичної професії намітилася тенденція до диференціації етичних правил поведінки суддів, прокурорів, нотаріусів та, звичайно, адвокатів. В Україні сьогодні діють Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27 квітня 2017 року, Кодекс суддівської етики, затверджений на XI черговому з'їзді суддів України 22 лютого 2013 року, Кодекс правил професійної етики нотаріусів України, затверджений на черговому З'їзді нотаріусів України 20 квітня 2018 року. Прийняті також Правила етичної поведінки поліцейських, затверджені Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 9 листопада 2016 року № 1179.

Безумовним є й той факт, що норми професійної етики розвивалися та продовжують розвиватися разом з моральними правилами поведінки у суспільстві. Яскравим прикладом цього за аналогією щодо суддів можна навести таке: за Судовими статутами 1864 року безумовною підставою припинення статусу судді відповідно по правил професійної етики тих часів було спільне проживання судді-чоловіка (жінки не могли бути суддями) із жінкою без перебування у шлюбі, що на сьогодні не розглядається як щось аморальне та таке, що суперечить етичним нормам поведінки.

На теперішній час питання адвокатської етики врегульовано у Правилах адвокатської етики, затверджених Звітньо-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року (з наступними змінами та доповненнями).

Важливим є питання щодо природи цих Правил. Видається, що їх слід розглядати з двох боків. Насамперед, це ті високі стандарти діяльності адвокатів, відповідати яким адвокати добровільно узяли на себе обов'язок — це впливає з того, що Правила були затверджені самими адвокатами на з'їзді адвокатів України — найвищим органом адвокатського самоврядування. З іншого боку, цей акт деталізує зміст етичних принципів, врегульовує різноманітні аспекти практичної та соціально-публічної діяльності адвокатів, а їх недодержання є підставою для притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.

Додержання адвокатами цих Правил є не лише умовою високопрофесійної правничої допомоги, але й суттєво впливає на рівень довіри громадян до адвокатури в цілому.

Дотримання адвокатами правил етичної поведінки впливає з вимог пункту 1 частини 1 статті 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську

діяльність» від 5 липня 2012 року, якою передбачено коло обов'язків адвоката, серед який закріплено обов'язок «дотримуватися присяги адвоката України та правил адвокатської етики». Цей обов'язок кореспондує із адвокатською присягою, визначеною в ст. 11 Закону, при складенні якої адвокат в урочистій обстановці бере на себе обов'язок, окрім іншого, «дотримуватися... правил адвокатської етики». Окрім того, допущення адвокатом поведінки, що підриває авторитет адвокатури, зокрема в питаннях моралі, чесності, дотримання інших норм адвокатської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до адвокатури, відповідно до статті 34 Закону є однією з підстав дисциплінарної відповідальності адвоката.

До речі, професійна етика є одним з важливих критеріїв кваліфікаційного оцінювання особи, яка виявила бажання стати адвокатом (ст. 9), оскільки обов'язковим етапом є складення кваліфікаційного іспиту, який полягає у виявленні теоретичних знань у галузі права, історії адвокатури, *адвокатської етики особи* (виділено мною. — О. С.), яка виявила бажання стати адвокатом, а також у виявленні рівня її практичних навичок та умінь у застосуванні закону.

Отже, чинне законодавство приділяє значну увагу обізнаності адвокатів з правилами етичної поведінки та встановлює юридичну відповідальність за їх порушення.

Ще одним важливим питанням, що безумовно впливає на рівень довіри до адвокатури і яке потребує свого дослідження, є проблема врегулювання поширеності дії етичних правил поведінки за колом осіб.

Відповідно до статті 2 Правил їх дія поширюється на всіх адвокатів України, адвокатів іноземних держав, що внесені до Єдиного реєстру адвокатів України,

а також адвокатів України, право на зайняття адвокатською діяльністю яких зупинено в передбаченому законом порядку. Цікавим, проте цілком логічним є також положення, що дія Правил також поширюється й на помічників та стажистів адвокатів, інших осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням) у частині, яка застосовна до їх діяльності.

Слід також обов'язково зазначити, що положення Правил адвокатської етики повинно мати надзвичайно важливе значення й для осіб, які виявили бажання стати адвокатом. Зрозуміло, що усі положення адвокатської етики неможливо на них поширити, проте дотримання загальних засад повинно обов'язково перевірятися нарівні з іншими вимогами при вирішенні питання про допуск до адвокатської професії. До речі, на практиці це має місце, оскільки відповідно до частини 2 статті 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не може бути адвокатом особа, яка звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення, — протягом трьох років з дня такого звільнення.

Отже, безумовне дотримання представниками адвокатського співтовариства високих стандартів етичної поведінки повинно стати важливою передумовою для підвищення рівня довіри з боку громадян до адвокатури в цілому. Можна також зробити висновок, що проблема забезпечення рівня довіри громадян до адвокатури, безумовно, безпосередньо пов'язана й з дотриманням адвокатами етичних правил поведінки у професійній та позапрофесійній сфері.

Внушения совести в связи с раскаянием и чувством долга являются важнейшим различием между человеком и животным.

Чарльз Дарвин

Благородный человек предъявляет требования к себе, низкий человек предъявляет требования к другим.

Конфуций

